

HRVATSKA RIEČ

PREDPLATA: Za ŠIBENIK I AUSTRO-UGARSKU sa dostavom u kuću mjesечно K 125, godišnje K 15.—. Za INOZEMSTVO K 23.—. Plativo i utuživo u Šibeniku.

POJEDINI BROJ 10 PARA.

Izlazi utorak, četvrtak i subotu

Telefon br. 81. — Šekovni račun 71.040

UPRAVA „Hrvatske Rieči“ nalazi se u „Hrvatskoj Tiskari“ — UREDNIČTVO na obali br. 248. prizemno. — Tisak „Hrvatske Tiskare“ (Dr. Krstelj i drug.).

Izdavatelj i odgovorni urednik Dr. MARKO SKOČIĆ.

OGLASI PO CIENIKU.

God. IX.

ŠIBENIK, četvrtak 8. svibnja 1913.

Broj 821

Vrzino kolo.

Tko je pratio događaje od početka balkanskog rata pa do najnovijeg vremena, tko je te događaje pomno pratio i dobro bilježio što je sve htjela i ne htjela evropska diplomacija, što je sve naglasivala i opet poricala, sad prieteći sad uvinjavajući se, a uvijek i bez razlike ističući želju za mirom, tko je, velim, sve to pratio, danas mu je jasno, da je mudra evropska diplomacija već u početku balkanskog rata zaigrala jedno veliko vrzino kolo i da iz toga vrzina kola ili ne zna ili ne može ili ne će da izadje.

U posljednje vrijeme našla se je ona u pravoj sredini tog vrzina kola i sva prilika da ju kolo ne povuče za sobom.

Vrzino je kolo bio toli naglašivani status quo, vrzino je kolo bila prietnja zbog Novog Pazara, vrzino je kolo također bio izlaz Srbije na more, a vrzino kolo bijaše u svojoj kulminaciji pitanje Skadra.

Da je tako, potvrđuju zadnji događaji.

Skadar je pao i Crna Gora ga se odriče. Ali kao što i sva druga pitanja prodjoh, a da evropska diplomacija iz vrzina kola nije izašla, tako biva i sada. Ona jednako pleše dalje u kolu vrzino, dok izkrse još koje novo pitanje, što bi imalo potresti Evropom i nakvasiti je krvlju ljudskih tjelesa.

Hijeli su autonomnu Albaniju. Vlasti neke Trojnog Sporazuma bijahu u početku protivne, ali za ljubav evropskoga mira pristadoše i na to. Sada pak hoće od Albanije nešto drugo, a nije izključeno, da će se i to drugo prometnuti u treće i četvrto, dok se ne užeže evropski barut, da uništi hiljade hiljada ljudskih života i potisne Evropu nazad stotine godina.

Na ovo kao da mudra evropska diplomacija nimalo ne računa.

Skadar je dakle pao i Crna Gora ga se odriče. Austro-Ugarska i Italija kanda hoće uza sve to da okupiraju Albaniju. Ama Trojni Sporazum tomu se opire. Vrzino se kolo nastavlja u svoj svojoj strahoti. Diplomacija ga vodi i ona u njemu pleše, dok narodi svijui velevalosti ponose teško posljedice tog diplomatskog zakrbuljenog plesa i čekaju sa zebnjom u duši njihov sudar.

Kao da je malo ljudske krvi proteklo u ratu za oslobodjenje, kao da je malo majka zakukalo i ljuba se u crno zavilo u krvavom balkanskom ratu, kao da nije dosta suza i nevolje ljute na Balkanu i u Turskoj!..

Kad se zaigra vrzino kolo, teško je iz njega časnio izaći. A ne bi li pametnije učinila mudra evropska diplomacija, da otvoreno prizna svoje pogreške i pruži Evropi toli željeni mir, uzdisan od bez-

broj majka, ljuba i sestara, od bezbroj obitelji, koje su eto pò duge godine bez hrane i obrane, bez pomoći ičije, koje kao ozebao sunce čekaju svoje drage i mile! To bi časnije bilo po nju, nego da vrzino kolo nastavlja, savijajući se i previjajući, igrajući se mira, a tamo rat spravljajući!..

Poviest će krvavim pismenima zabilježiti događaje, koji su se odigrali na Balkanu kroz sedam mjeseci. Poviest će prolivenu krv u ratu za oslobodjenje i opravdati, jer je gdjekada potrebno, da se i krv puši; ali, prolije li se krv usljed vrzina kola, poviest će osudit kolovodje, jer ne bijaše potrebna.

U svakom slučaju ne će bit laskava slova, kojima će popratiti neumoljiva božica Klío evropsku diplomaciju od početka balkanskog rata pa do danas. Reći će, da je ta diplomacija kroz sve ovo udesno vrijeme igrala se ljudskih života, da je bila silno neiskrena, da je vodila jedno veliko vrzino kolo.

I to će joj bit dosta.

Dirljivi prizori crnogorskog vieća.

— Crna Gora oslavljena od svakoga. — Ganutljiv govor kralja Nikole.

Kad se je uvjerio junački kralj Crne Gore, da su ga svi oni, od kojih se je pomoći nadao, ostavili na ciedilu i da jednodušno čine na nj presiju, neka popusti i Skadar preda u ruke velevalisti, bolna srca i duše ali vedra čela i velikom razboritošću odluči zbilja ostaviti Skadar.

Nego to ne bijaše milo njegovom puku, a što je glavnije, bila je jaka stranka i u samom krunskom vieću, na čelu koje stajahu general Martinović. Ova je stranka htjela pod svaku cienu, da se ostane u Skadru, da tu dočekaju Austriju i Italiju i da se mala Crna Gora, ostavljena od svakoga, potuče sa ovim dvimale velikim državama.

Krunsko vieće bilo je tako burno i tako su pojedini ministri žestoko iznosili razloge *pro i contra*, da su jaki ministarski glasovi odliegali i dalje od sjedničke dvorane.

Prepirka među ministrima teško da bi uspješno svršila, jer glasovi bijahu podijeljeni, pače do tog časa bijaše većina uz generala Martinovića. Ali u taj tren udje u dvoranu među ministre starac Gospodar, kojega je dušom morala jur proći strašna oluja i koju je kralj — pjesnik svladao razboritošću i herojskim samopriporom. Ta ako i kome, napuštene Skadra, poslie tolikih izjava i proglašenja, poslie toliko prolivene krvi njegovih

junaka, hrabrih Crnogoraca, njemu je moralo, crnogorskom kralju i Gospodaru, zadati preljudu bol.

I on, koji je u svojoj duši znao svladati oluju da se odreče Skadra, znao je savladati i drugu oluju, nastalu eto među njegovim ministrima.

Netom je kralj u dvoranu ušao, poniknuše ministri. Pristustvo obožavanog Gospodara na njih je djelovalo kò obično i rieči u grlu zapeše, ali se duhovi njesu umirili nego su čekati što će reći Gospodar. I Gospodar, poznajući situaciju i vanjsku i unutarnju, progovori jakim, odlučnim i ganutljivim glasom:

Viši interesi naše zemlje zahtievaju, da u ovom težkom i nemilom času prigremo glavu pred vojim Evropu. Ostavljeni smo od svakoga, ostavljeni smo i od istih naših saveznika, kojima je najvećma do toga, da se rat ne produlji. Bila bi obmana da sami sutra vodimo strahoviti rat. Divim se vašem uzvišenom duhu požrtvovnosti, ali vaš u tome ne mogu ni bodriti ni slediti. Sudbina crnogorskog naroda meni je od Boga povjeren. Mogao bih je staviti na kocku jedino tada, kad bi bilo probabilnih motiva u namu za uspjeh. Novi rat donlo bi vam jedan lovor više; u knjigu vašeg života došla bi još jedna slavna stranica, izpunjena slovima neumrlim vašega junačtva, ali bi možda ta stranica u vašem životu bila zadnja. Ne, ja ne ću da tako završi vaša poviest. Crna Gora je pozvana, da kao dio Evrope sudjeluje još u kolu, koje još nije svršilo, koje će se dalje igrati... Umirite se i sprijateljte sa današnjim položajem.

Lica ministara, starih i junačkih bojovnika, ogrezlih u ratu, pocrnjelih od pušcanog praha i sunčane žege, suzom se osuše. Govor kraljev, kako je poznato, urodio je posljedicom tom, da je su dva glasa većine zaključeno, neka se Skadar napusti i tako prepriči strahoviti rat, koji bi imala da vodi mala Crna Gora sa udruženim velikim silama.

Evo, ovako se piše poviest naroda, koji je slavan, koji će slavan ostati, jer je junačan; a junačan je, jer ljubi rodnu grudu svim žarom svoje duše i za nju je htio slavno i poginuti, da ga nije u tom herojskom naumu, dostojnu vječne hvale i vječnog spominjanja, komu je ravno junaštvo starih sinova blagoslovljene i klasične zemlje Helade, predobio mudrom razboritošću kralj-pjesnik, kralj crnogorskih vitezova.

Ovakav narod, ma i malen bio, ne propada. Ne propada i ne će propasti dok imade svojih Scipiona i Leonida, koji u goruću žeravu gole ruke stavljaju za ljubav i sreću roda svoga.

Slava takovom rodu, slava takvim hrabrim junacima!

Njegove su pjesme iskrene, duboko osjećane, istinite, bez pretjerivanja, pune domovinske ljubavi, junaštva, pune osjećaja i plemenitosti, da se duboko, njihovi stihovi uvriješ u srce čitaoca. Mislim, da su njegove pjesme najbolje i da će imati najdostojnije mjesto između svijui prigodnih Kosovskih pjesama, budući ih je spjevao junak, koji je po svoj prilici ratovao, u ratu rođenog brata izgubio i taj ga gubitak nije zabolio, jer plemenita njegova duša sluša uzvišenu svrhu, kojoj je njegov brat posvetio život. Pun rodoljublja i zanosa, gleda u budućnost i vidi najviši uspjeh svoga naroda, osvojenje grada Vukašinova. I on mu pjeva značajno, pjeva mu, kako mu nitko drugi zapjevati ne će:

„Skadre, naš grade, počivaj u miru
Dok u nas traje i posljednjeg bila
Ničija nam te ne će uzet sila!“

Koliko osjećaja ljubavi, junaštva, jankosti i odlučnosti u ta tri stiha! Hrvati osjećaju ljepotu tih riječi i žarka duša pjesnikova, bit će zadovoljna, kad bude znala,

*) Pjesnik se je medjutim prevario, jer Skadar po zadnjim vijestima ne će ostati crnogorski. Ur,

Našim zasukancima.

Vrlo uvaženi hrvatski župnik u novinama, g. dr. Juraj Cenkić, koji je u toliko navrata tvrdom logikom i neoborivim argumentima kao učen kanonista pobio mnoge zasukanosti naših zelota, osobito onih oko „Dana“, piše u broju od ponedjeljka zagrebačke „Hrvatske“ zanimiv članak, pod naslovom: „Konfesionalna baza i oporbenjaštvo stranke prava“. Između ostaloga veli učeni pisac u tom članku sledeće:

„U zadnje su naime vrijeme počeli stanoviti mladji, neizkusni katolički elementi u stranci prava izazivati smutnje, kojima, po riečima dra. Mile Starčevića, ne smije biti mjesta u stranci prava, jer ona nije vjerska, nije klerikalna stranka, već je njojzi glavna zadaća: ujedinjenje i sloboda hrvatskog naroda. Stranka prava je dakle po riečima dra. Mile Starčevića državopravna i nacionalistička. Te dvie oznake sile stranku prava, da ona bude radikalna, bude opozicionalna.

Pitam ja sada, da li straka prava može biti radikalna i oporbena, ako se postavi na konfesionalno stajalište? Da li te oporbenjaštvo stranke prava spojivo sa karakterom i zadacima, recimo, katoličke konfesije?

U današnjem dualističkom sustavu Austro-Ugarske naša je nagodba ne samo za kraljevinu Hrvatsku, već i za Ugarsku, te čitavu monarkiju jedan ugadni kamen državne konstitucije. Pomislite si katoličkog biskupa, koji je prisegao na ustav Njegovom Veličanstvu, apoštolskom kralju Franji Josipu, da sada u saboru glasuje za preloim između Hrvatske i Ugarske! Pomislite si biskupa, da vjernicima u pastirskoj poslanici dade upute, eda imadu glasovati za radikalnu državopravnu stranku, da ne smiju priznati nagodbu!!

Toga ne ćete doživjeti.

Nikako nije moguće, da bude stranka prava opozicionalna, ako bude stajala na katoličkoj bazi. Opet nije moguće katoličkoj konfesiji, da daje politički pravac u zemaljskim stvarima.

Katolička baza u politici i oporbenjaštvo političke stranke jesu inkompatibilni. Istina, bilo je pokusa u raznim zemljama, da se političke oporbene stranke postave na katoličku bazu, ali ti pokusi padoše u vođu. Zadaća je crkve, da bude socijalni kvasac, a ne politički zakonodavac. Razne kršćansko-socijalne stranke nisu političke, već kulturne stranke; ako su političke, tad nisu opozicionalne, već gubernamentalne. Riedko je gdje kršćansko-socijalna stranka opozicionalna. Ako jest gdje, kao na primjer u Magjarskoj, tad ona nije državopravna, već stoji na legalnoj bazi, a ne na Kossuthovom ili Justhovom političkom temelju.

da je svaki stih njegov ostavio u dušama njegove braće, neizbrisiv trag.

A da su, kao sa svake, tako i s formalne strane stihovi mu krasni, to se i po sebi razumije, jer je g. Pavičević pjesnik u potpunom smislu te riječi.

Ovu krasnu zbirku lirskih pjesama, okičenih iskrenošću, patriotizmom i dubokim osjećajima srca pišečeva, najtoplije preporučam, nek se s njime upoznaju i Hrvatska auktorova braća i zaneseni čitanjem, nek se dive pobjedama crnogorskog i srpskog oružja.

Taj niz malih, ali dragocjenih dragulja iz pjesnikova srca, neka resi svaku kuću na toplim žalima našega Jadrana; nek bude živa uspomena očajnih borba i suza, krvi i žudnja, kao i slavni pobjeda naše braće Srba.

A u kojoj zbirci pjesama, da uživamo više, nego li u ovoj, napisanoj od velike junačke duše, junačkoj braći?!

Rosanda.

Opozicionalnost kršćansko-socialnih stranaka kreće se unutar uzakonjene forme vladavinske; unutar konstitucije zemlje, koja je stranci *noli me tangere*. Kako dakle stranci prava brani, da bude konfesionalna činjenica, što je u nas jedinstvo vjere razbito, tako isto njojzi njezin nacionalizam, te državopravno svojstvo, dakle njezino oporbenjaštvo, ne da, da ona bude konfesionalna. Konfesija svaka, pa bila i katolička, tomu mirne duše može reći: „Mea pace“!

Naši zasukanci neka razmišljaju o članku vrlo učenoga svećenika, koji svakako još izopćen nije iz crkve, što ovako piše...

Što pišu bečke novine o iznimnim stanjima.

Proglašenje iznimnog stanja u Bosni i Hercegovini izazvalo je veliko čudjenje u pučanstvu zemlje.

Bečke novine nastoje opravdati odluku vlade upogled iznimnog stanja te vele, da to u Bosni i Hercegovini bijaše nužno, a da je također nužno e se proglaši i za Dalmaciju. Naglasivaju sve skupa, da je iznimno stanje uzledilo zbog toga, što se u Dalmaciji kao i Bosni i Hercegovini kod autonomnih ureda pokazahu momenti, koji radjaju sumnjom u lojalitet! Bečke novine urgiraju, da se iznimno stanje proglaši odmah i u Dalmaciji.

„Neue Freie Presse“ dolazi do vrlo ozbiljnih zaključaka u povodu proglašenja iznimnog stanja za Bosnu i Hercegovinu. „Zeit“ doduše nešto blaže od „Neue Freie Presse“ motivira iznimne mjere, ali ih jednako opravdava i tvrdi da su bile nužne. Evo šta „Zeit“ po prilici kaže:

Zaključak bosanske vlade, da upotrebi § 20. zemaljskog statuta, imade se shvatiti jedino sa stanovišta napetosti između Austro-Ugarske i Crne Gore. Ove mjere oštro odražuju ozbiljnost vanjskoga položaja. Mogućnost mirnoga rješenja skadarskog pitanja jest isključena i čas silovite odluke u neposrednoj je blizini. Jer je Bosna i Hercegovina najbliže područje, koje će u slučaju rata između Crne Gore i monarhije biti izloženo, to su u pravo vrijeme poprimljene sve mjere, da se osigura održanje mira u ratno doba. Proglašenje iznimnoga stanja bilo je tim potrebnije, što se drži, da pučanstvo iz nacionalnih razloga ne bi svoje simpatije za Crnu Goru suzdržavalo u onoj mjeri, kako to traži ozbiljnost položaja. Sasvim je naravno, što se sa proglašenjem iznimnog stanja nije čekalo, dok provali rat. Ali činjenica, što je carska vlada već sada ishodišla carsku odredbu, pokazuje veliku blizinu, u koju su došle ratne operacije.

Iz „Mrtvih soneta“.

Moja je duša...

Kò zemlja, što ju olujina biesna
I kiše riekla izrova na peče —
Moja je duša. Iz nje potok teče,
I njom odliega jeka urnebesna.

Ne sanjam više. Ruka varo-kriesna
Zatvara oči moje svako veče,
A jutro dodje da brzo uteče
Kroz laž i kroz bol dana zlodusna.

Od mene bježite, jer moja je duša
Otrova puna i puna je žuč;
Kò zemlja strta od grada i tuči...

Još polumrtno praznu jeku sluša,
Što oko nje se propinje i čuje,
Da žiča ovo malo — dalje truje.

Sveti zvono.

Sa gordog vrha, sa svetog zvonika
Probudio me glas, što mrtve prati,
I ja se digoh... prekrstih, kò mati
Kad krstila je svoga mazenika...

„OSLOBODJENJE“.

Ima više od pol godine, da je prvi lutanj topa zagrmio krasnim Balkanskim zemljama, da su protekli potoci krvi i oblaci topovskoga dima zastirali svetlo dana. Čuo se je i poklik pobjednika, vidjelo se je, kako se oblaci dima razpršuju i pokazuje se polatčenoj raji sunce, ono žarko i dugo želj-kovano sunce narodnog oslobodjenja.

A onamo dolje, zalazio je turski polumjesec; blijed i smrvljen, hitio je zapadu, prije no se u potpunosti svojoj krasoti pokaze oslobodjenje.

Eto, i Skadar je pao, a sjajno sunce slobode, ogrijalo je svim žarom svojim, prije zapušteni narod, koji se sada grije na vrućim njegovim tracicima i gleda pouzdano i sretno u divnu slobodu svoju.

Taj čas, to sretno i uzvišeno doba, među drugima opjevao je i srpski pjesnik, Crnogorac gosp. Mićun M. Pavičević u svom „Oslobodjenju“.*

*) Cetinje. Štampano u Drž. Štamp. Kralj. Crne Gore 1913.

Raspoloženje u zemlji, koje je postojalo i koje postoji, nije dalo povoda za tu mjeru. Do sada se nije ništa dogodilo, što bi zemaljsku vladu ponukalo, da suspendira slobode, te nema čina, po kojima bi se moglo govoriti, kao o opasnosti velezadajničkog pokreta.

Medjutim dok „Zeit“ piše, da je odredba za iznimno stanje potekla od zemaljske bosanske vlade, dotle „Neue Freie Presse“ veli, da je ona stvorena u ministarskom vijeću u Beču. A „Zeit“ se je eto i u tom prevario, kad je rekao, da je mirmo rješnje skadarskog pitanja!

„Pester Loyd“ hvata se pod ruku sa „Neue Freie Pressom“.

Taj list u prvom redu nišani na Dalmaciju. Doslovno piše:

„Autonomne oblasti i zastupstva u Dalmaciji pobudile su u posljednje doba ponovno jaku sumnju u njihovu pouzdanost, a čini se, da i u anektiranim pokrajinama nije pučanstvo drugačije raspoloženo. Sve izgleda, da se južni Slaveni u Austriji ne će moći u sadašnjim prilikama drugojačije držati na uzdi. Isto to vrijedi i za anektirane zemlje. Danas poduzete mjere očito su samo preteča daljnih odredaba.“

Da rečemo mi koju na svu ovu pisaniju bečkih novina, ne će da nas čuju i ne vjeruje nam. Onda je najbolje mučati...

Iz hrv. i slov. zemalja.

Iznimno stanje u Bosni i Hercegovini.

Kako je poznato, u Bosni je i Hercegovini proglašeno iznimno stanje. Potanko to javlja „Korr. Bureau“ ovako:

„Zakonski i naredbeni list, kao i priliepljeni plakati proglašuju carskim rješjenjem dozvoljenu odredbu zemaljske vlade od 2. svibnja, kojom se stavljaju izvan krieposti pojedine odredbe zemaljskoga štatuta, zatim daljnje naredbe, kojima se određuju iznimne mjere, potrebne usljed suspenzije pojedinih ustanova zemaljskoga štatuta.“

Rano u jutro priliepljeni su proglasi, kojima se naviešta iznimno stanje. Izdano je devet naredaba. Obćinstvo je unatoč, što je kiša padala, čitalo plakate velikom pozornošću. Mnogobrojni redarstvenici i politički činovnici razvažali su se po gradu, gdje su srbska i socijalnodemokratska udruženja imala svoja sjedišta. Ta udruženja su razpuštena, arhivi i gotovina zaplijenjena. Novine su već rano u jutro dobile obavijest, kako se imaju držati prigodom iznimnog stanja.

„Sarajevoer Tagblatt“ je zaplijenjen. Uvedena je preventivna cenzura. Novine moraju svoje primjerke podastri političkoj oblasti šest sati prije roka, kad izlaze.

Iz Beča javljaju, da je iznimno stanje u Bosni i Hercegovini provedeno za to, što se je bojati, da će Crna Gora sakupljene čete bacit na granicu.

(Nadat se je, što bi pomenutom motivacijom uvedenja iznimnog stanja i logično bilo, da će se ovo u najkraćem roku ukinuti, jer je Crna Gora popustila. Op. Ur.)

Al zalud, Klupko od mrtvih slika,
U groblje svemir cieli mi obrati,
I slušah kako duše mučenika
Plakahu ljuto pred rajskim vratima...

„Što plačeš“, klikoh jednom, koga
[poznah;
„Ta smrt je uskrš duši, koja strada!“
A on je mučoh kô da s neba pada...

Tad sinula mi glavom misô gorna,
Što sličî onoj plačnih mučenika,
Kad zvono kuca sa svetog zvonika...

Žena.

Zaljubljen bijah. Dodjoh k njoj i rekoh:
Podaj mi ruku i čelo, što guri,
I cjelov daj mi i ne stoj daleko;
Svoje mi duše sve tajne rastvori!

Zaljubljen bijah i pred njom sam klekô,
Kô boštvo da je, što vječnošću zbori;
Uza nju dan mi kano trenut tekô,
I sve mi cvalo u njezinoj zori.

Al jednog mrtvog jesenskoga dana,
Kad lišće pada i umire cvieće,
Ona je došla i rekla: *hosana!*

Kô lasta, kada ispred zime lieće,
Odleti od nje moja ljubav tako,
A osta slika žene, osta — pakô.

I. Despot.

Književnost.

Primili smo na prikaz knjigu „U slobodnim časovima“ od Pavla M. Rakoša. U njoj imade svega 15 što crtica što manjih pripiesti, koje je pisac većinom tiskao u „Hrvatskom Braniku“, zatim „Prosvjeti“, te jednu u „Brankovu kolu“. Kad nam vrijeme dopusti, osvrnut ćemo se pobliže na ovu knjigu, kojoj je ciena 1 K. a nabavlja se kod pisca u Zagrebu, Petrinjska ulica broj 28.

Književni program „Matice Hrvatske“. Na posljednjoj skupštini „Matice Hrvatske“ usvojen je predlog „Matičina“ tajnika prof. dra Alberta Bazala, kako da se podpunu odnoso nredi izdavanje poučne književne. Rad će se u tom pogledu podieliti u tri skupine: povijest i književnost; prirodne nauke i medicina i — socijalne nauke i filozofija.

Prema tomu je određen ovaj program za izdavanje poučnih djela:

I. Povijest i književnost.

1. Povijest (obća i povijest umjetnosti). Kao nastavak serije „Svjetska povijest“ ima se izdati „Savremena povijest“ (Seignobos-Méti) prev. Sij. Radić. Hrvatska povijest za narodne dinastije (ilustrov.). priredit će Šišić. Slavonska povijest (pregled). Povijest umjetnosti. Priredio bi dr. Kršnjavi. Povijest slavenske umjetnosti, s osobitim obzirom na hrvatsku. Povijest glazbe.

2. Književna povijest. Hrvatska književnost u dva svezka (Drechsler). Povijest novije srpske književnosti. Monografije iz hrv. književnosti. Juraj Križanić (priredjuje V. Jagić). Ritter-Vitezović (V. Klaić*). Ljudevit Gaj. August Šenoa. Petar Preradović. Povijest glagolske književnosti nudi Milčetić. Knjiga o hrvatskom jeziku. Izradjuje Ivšić. Pregledna povijest slavenskih književnosti, napose Povijest ruske književnosti (Skabičevskij, II. dio). Povijest franc. književnosti u XIX. vijeku (Skok).

Osim toga bi „M. H.“ mogla nastaviti seriju „Svjetska književnost“ u monografijama, u kojoj bi se moglo o ostalim predstavnicima svjetske književnosti razpravljati, a mogli bi uz beletriste naći mjesta i naučnjaci.

II. Prirodne nauke i medicina.

Biologija (u principu već prihvaćeno). Kao završetak dosadašnje serije prirodoslovnih djela zoologija vertebrata u dvije knjige i avertebrata u jednoj knjizi, a novo izdanje prirediti o mineralogiji i geologiji s paleontologijom. Iz fizike izdati mehaniku i nauku o toplini, a novo izdanje prirediti o magnetizmu i elektriciteti. Astronomija s astrofizikom. Kemija (anorganska i organska), s osobitim obzirom na praktičnu upotrebu (u industriji, agrikulturi...). Predhistorija i etnografija.

Za praktičnu primjenu tekovina prirodnih nauka, napose u tehnici i industriji, pa uopće za sva pitanja praktičnoga iskorisćivanja prirodnih sila imala bi se postavljati „Novovjekih izuma“, i to upravo u onakovim slikama, kao što je bilo u prva dva svezka. Moglo bi se pomišljati i na to, da se pojedine česti prirodnih nauka obrade u obliku monografija o velikim reprezentantima prirodnih nauka: Darwin, Edison, Tesla... Posebno jedno djelo trebalo bi posvetiti čovjeku o njegovu odnošaju k prirodi.

Iz geografije trebalo bi s jednim sveskom o zemljama izvan Evrope završiti sadašnju seriju, a što prije trebalo bi pristupiti izdanju serije, u kojoj će biti prikazane zemlje, u kojima obitavaju Hrvati, njihova geografija, s obzirom na prir. bogatstvo i gospodarstvo, za povijest i kulturno stanje (Istra, Bosna i Hercegovina, Dalmacija, Hrvatska i Slavonija). Kao kod

prirodoslovne skupine bila bi od velikoga interesa knjiga u obliku monografija o znamenitim geograf. izraživanjima, napose izraživanje polarnih krajeva.

Iz medicine trebalo bi izdati ponajprije jednu autonomiju i fiziologiju čovjeka; zatim jednu općenu nauku o zdravlju, s osobitim obzirom i primjerom na društvene uredbe (n. pr. zdravstvo gradova, škole itd.).

Napose bi se moralo raspraviti pitanje o hrani, u svezi s tim o otrovima (bihevniim, mineralnim, napose nešto iz bakteriologije, pa o štetnome djelovanju alkohola i ostalih slučajnih sredstava užitka). Jedno bi djelo bilo potrebno o utjecaju današnjega života i rada na živčevlje, te u svezi s tim živčanim i t. zv. duševnim poremetnjama i bolestima.

III. Socijalne nauke i filozofija.

Nauka o državi. Hrvatsko-ugarsko državno pravo... Oboje bi obradio prof. Polić. Međunarodno pravo (prijevod ili preradba, možda po Lisztu). Financijski odnošaj između Austrije i Ugarske, te između Ugarske i Hrvatske (Milobar). Uraoci zločina. Borba protiv zločina... Oboje prof. Štović. Sociologija. Napose socijalni pokret u XIX. vijeku. Gospodarske i trgovačke ideje XIX. vijeka. Ustavna povijest hrvatska. Pravo i običaji hrvatskoga naroda. Povijest pravne filozofije. Veliki državnici i političari. (Bismark, Cavour, Gamaelta, Gladstone.) Slavonska filozofija (uz svradnju doc. filozofije u slav. sveučilištima, ured. dr. Bazala). Psihologija, više kao individualna, s osobitim obzirom na psihologiju naroda i na psihologiju gomile. Općena estetika i teorija umjetnosti. Umjetnost u svakidašnjem životu; narodna umjetnost. Etika. Pedagogija: Pisma majci o duševnome razvitku djeteta. Savremeni uzgoj, uz to o obrazovnim prilikama i zavedima uopće. Slike iz povijesti pedagogije (Komenski, Pestalozz)...

Program je krasan, samo da bi se izveo! Poznajuci medjutim razročnost duhova u „Matici Hrvatskoj“, mi smo vrlo skeptični.

Razne viesti.

„Selfmadementi“ u Rusiji. Russakov izdao je dvadeset i pet životopisa takih Rusa, koji su potekli iz najnižih pučkih slojeva, te su uživali tek slabu školsku izobrazbu, a ipak su se visoko podigli na području literature, umjetnosti, politike itd. Na čelu tih ruskih ljudi, koji su se vlastitom snagom uzpeli do slave i znamenitosti, jest Lomonossov. On bijaše obični ribarski dječak iz arhangelске gubernije, te je u 16. godini pobjegao iz roditeljske kuće, da u Moskvi stupi u školu, te je kasnije postao najglasovitiji ruski učenjak i spisatelj. Kao pjesnik, prirodoslovac izumitelj on je kraj svih nepovoljnih prilika ipak postao ono, što mu bijaše ciljem. Njegov život bijaše pun interesantnih epizoda. Kao mnogi glasoviti ruski ljudi bolovao je i on od „sversuske bolesti“, rado je dublje zagledao u čašu. Kad je bio djak u Marburgu, jednog je dana uhvaćen radi izgreda, htjedoše ga uvrstiti u prusku vojsku, te je Russakov sam pripoviedao, da je tek slučajem nekim izmakao toj kobi, koja bi Rusiju lišila jednoga od tadašnjih njenih najglasovitijih ljudi.

Čovjek velikog samopouzdanja bijaše Larin. On bijaše običan seljak iz rjzanske gubernije, sve do osme godine života bijaše pastir, onda poslužnik u seoskoj nekoj krčmi, poslie postade Larin ugledan trgovac, koji je u Englezkoj prodavao rakiju, hljeb i ribu. Tako je postao bogat i stvorio cilni niz ustanova za izobrazbu puka i uzgoj mladosti. S pomoću njegove zaklade osno-

vana je u Petrogradu Larinska gimnazija, onaj sam je osnovao u Lubuči (svom rodnom mjestu) školu, a darovao je mnogo i za izgradnju carske biblioteke u Petrogradu itd.

Kulibin, koji je u mladosti radio kao pomoćnik u jednom skladištu brašna, poslie je bio mekaničar, načinio je prvi električni stroj u Rusiji, zasnovao je godine 1776. viseći most preko Neve, izgradio je model broda, koji se „bez jedara gibao na vodi“, a izumio je i koješta drugo.

Glasoviti ruski povjestničar Sabelin, auktor velikoga djela o životu ruskih careva, bijaše u svojoj mladosti običan pisar, jedva je svršio pučku školu, te je postao glasoviti učenjak stoga, što se silno interesirao za stare dokumente, što ih je prepisivao.

Pjesnik Nikitin bijaše prodavač u nekakvoj krčmi; glasoviti glumac Jakovljević bijaše prodavač u trgovini manufakturne robe; osnivač bogate ruske obitelji Demidova bijaše priprost kovač, za koga se počeo silno interesirati Petar Veliki; novčar Kokorev, osnivač Volga-Kama-banke, bijaše iz početka prodavač rakije. Nakladnik Smiridin bijaše seljački momak, koji je prvu svoju izobrazbu crpao u Moskvi kod nekoga maloga kramara s knjigama. K ljudima, što su se vlastitom snagom digli, ubraja Russakov i nekadašnjega ruskoga ministra za željeznice Čiljkova, koji bijaše ponajprije častnik, onda obični radnik u newyorškoj jednoj tvornici, pak strojovodja na lokomotivi i napokon tehničar. Samo se po sebi razumije, da ima u Rusiji više od dvadeset i pet glasovitih ljudi, koji su se vlastitom snagom i energijom digli do slave i znamenitosti, ali i onih 25 ljudi, što ih opisuje Russakov, dokazuju ono, što veli pjesnik Aksakov, da čovjek može sve da postigne, ako ima dovoljno ustrajnosti, energije i lukavosti...

Kako je poginuo Hasan Riza beg.

Novinar Gina Berri, koji je proživio opsadu Skadra, opisuje i smrt Hasan Rize bega, koji je prije Esad-paše bio zapovjednikom Skadra, ovako: „Esad-paša je postao zapovjednikom grada iza umorstva Hasana Rize bega, koje se je zbililo na 30. siječnja 1913. od osvetničke ruke trojice muslimana, koji nisu trpili njegovu osobu. Skadarski muslimani nisu htjeli raditi, što im je Hasan Riza zapovijedao, za to ih je on znao kazniti i poniživati.“

Jednoć je pozvao k sebi poglavice muslimanske, te razpravljajući o položaju tvrdjave, reče im:

— Ako vam bude data samouprava, što ćete vi?

— Mi je ne ćemo — odgovoriše.

— Kako to? — zapita valija začudjeno. — Odbili biste slobodu? Ne biste htjeli biti gospodari u svojoj kući?

— Ako nas Turska napusti, rekoše muslimani, volimo preći pod drugu koju vlast.

— Vi ste roblje! vikne Hasan Riza onoj gospodi. Treba vas šibati blatne duše!

I otidje sav razjaren. Za tri dana je bio iz zasjede u večer kasno na trgu pred svojim stanom ubiven iz pušaka! Živio je nekoliko sati u najvećim mukama i predao vlast u ruke Esad-paše, koji nastavi djelo obrane grada.

Iz grada i pokrajine.

Zapljena i njeni razlozi. U ime Njegova Veličanstva Cara I C. K. Okružni Sud a Šibeniku i kao tiskovni riješavajući predlog c. k. državnog odvjetništva od 30. travnja 1913 Ss 22/13/2, sudi: I. 1) Sadržaj ulomaka članka uvodnog pod naslovom „30. travnja 1671“ a) koji počimlje riječima „kome historija daje“ i svršava riječima „mirom vašvarskim“; b) od riječi „Ali proteče do „urotnicima“ sudi“ te c) od riječi „Austrijski“ do „Veličanstvo“; 2) Sadržaj ulomaka koji počimlje riječima „Mili ste nam“ do riječi „hrvatski rod dani“ štampanih u broju 818 periodičnog časopisa „Hrvatska Rieč“ objelodanjenog u Šibeniku dne 29. travnja 1913 tiskom „Hrvatske Tiskare“ pod odgovornim uredništvom Dr. Marka Skočića sačinjava ad 1) skrajnosti zločina uvrede članova carske kuće ex § 64 K. Z. ad 2) skrajnosti prestupka po § 305 K. Z. II. potvrdjuje obavljenu zapljenu; III. zabranjuje daljno rasprostriranje zapljenjenih ulomaka; IV. određuje uništenje zapljenjenih primjereka i svih onih što bi se još mogli zaplijeniti, rastavu dotičnog štamarskog sloga i redovito objelodanje presude u zvaničnom listu. Razlozi: ad 1). Sadržajem se vrijeđja dužno poštovanje prema preminulom članu i predšasniku carske ku-

će (§ 64 K. Z.) ad 2). Sadržajem tog ulomka potiče se i nastoji se zavesti druge indirektnim načinom na po zakonu zabranjena djela (§ 305 K. Z.).

C. K. Okružni Sud u Šibeniku odio VI. dne 2. svibnja 1913 Silobričić.

Osječko operno-operetno društvo u Šibeniku. Jučer i prekjueer davalo je osječko operno-operetno društvo u našem gradu dvie predstave i to operu „Prodana Nevjesta“, te sinoć operetu „Ljepa Jelena“.

Kraljica obiju večeri bijaše gospojica Aschenbrenner. Njezin liepi glas, stalan u visini kao i u nizini, ljubak i miao do zanosa, pak njezina izvrsna igra, izražena u svim kretnjama, te njena istančana duša, puna čuvstva i poleta: sve je to go-spojčin piev nosilo do srca publike, koja ju je neprestano obdarivala burnim pljeskom. Gospojica Aschenbrenner imade ja-načno vrlo liepu umjetničku budućnost. Govoreći o njoj, treba također naglasiti njenu izvrsnu vokalizaciju. Sve se kod nje razumi što pjeva, rieči joj zvone oblo kao da je rodom Dalmatinka. Vokaliza-cija, kakovu gospojica posjeduje bila bi poželjna i kod mnogih sila velikih kazališta.

G. Oto Lubin nije promienou u nana mnenje, koje smo pri njegovu nastupu izrekli, kao i g. Miroslav Horsky. Interesantan je bio u „Prodanoj Nevjesti“ i principal komedijaša, g. Aleksander Letica, koji nas je zgodnim lakrdijam natjerao koji put na sladak smieh.

Orkestar pod ravnanjem vriednog g. Paulsena bio je savršen u svakom pogledu obje večeri; pjevački zbor također je valjan i siguran, što opobito treba pohvaliti, jer gdjekada i u većim kazalištima izvežbano uho čuje kakovu disonancu, dok mi tu ne čusmo do sada nijednu večer.

„Ljepa Jelena“ nije u svemu zadovoljila. To je i shvatljivo, jer je došla na sinošnji repertoar slučajno, zbog prehlade gospojice Makušinske. Svakako ju je spasila svojom pojavom i odlikom gospojica Aschenbrenner uz tenora g. Dušana Mitrovića.

Da je g. Mitroviću glas u visinama nešto stalniji, bio bi od veoma jakog efekta, jer mu je sladak i topal, baš kako se i zahtieva od začaranog ljubavnika, obožavatelje sudjene nu žene.

G. Vuković ima u sebi dosta finog humora i šale, ali je sinoć malko pretjerao, a što je pretjerano nije uvijek i liepo.

U ostalom „Ljepa Jelena“ vrlo je težak komad, a da prevelika komika ne dosadi. Slušao sam tu predstavu i u Zagrebu, i dobro se sjećam, da je na me djelovala manje od liepne operete što sam ih u životu čuo, upravo zbog velike komike, koja teško da ne dosadi, ako nije u rukam umjetnika prvoga reda.

Večeras se daju „Jesenske vježbe“, komad vrlo liep i po glazbi i po sadržini, pa se nadamo, da će naše gradjanstvo pohrliti u kazalište i dubkom ga napunit. Sile, kakove ima osječko operno-operetno društvo to zaslužuju.

Za interurbanski telefonski spoj Šibenika, u koliko saznajemo, ponovno se je naša občina obratila na ministarstvo trgovine, jer je ovo pitanje na žalost zaspalo na veliko negodovanje gradjanstva, osobito zanimanog trgovačkog i obrtničkog našeg žiteljstva. I u ovom pitanju vidjelo se, kako se zapostavljaju i zanemaruju interesi ovog grada, pa se svak čudom pita, za što se ovako postupa sa Šibenikom, zašto se probitci jednog grada, koji se industrijalno liepo razvija, ovako nerazložito osporavaju i neda im se maha ustanovama, koje svaka vlada nastoji i mora nastojati svugdje da zavede, e da se ti probitci zajamče i unapriede? Očekivat je, da će se i u ovom pogledu popraviti nepravica nanešena Šibeniku, i da će ovaj grad napokon biti spojen interurbanskim telefonom na način, kako se to dolikuje njegovoj industrijalnoj, trgovačkoj, u obće prometnoj znamenitosti.

Za naš „Šubičevac“ društvo, kojem je svrha njegovo polješanje marljivo nastoji, da što prije budu izvedene one radnje, koje su najnužnije za što zgodniji pristup i uzlaz na ovu važnu tačku. Saznajemo, da je udjeljen od obrtne vlasti i dozvola za smještenje jednog pristojnog restoranta na „Šubičevcu“, što je zbilja bilo poželjno i potrebno.

U Splitu su uhapšena dva djaka sveučilištarca, g. Augustin Ujević i g. Rartulica. U statuu potonjega obavljena je i premetačina. Ujević je navršio tri dana zatvora, na koja je bio osudjen od Poglavarstva, ali se iz zatvora još ne pušta.

Anstrijansko parobrodarsko društvo na dionice
„DALMATIA“
 uzdržava od 1. maja 1912. sljedeće glavne pruge:

Trst—Metković A (poštanska)
 Polazak iz Trsta ponedjeljak u 5 sati poslije podne
 povratak svake subote u 6.15 sati prije podne.

Trst—Metković B (poštanska)
 Polazak iz Trsta u četvrtak u 5 sati poslije podne;
 povratak svake srijede u 6.15 sati prije podne.

Trst—Metković C (poštanska)
 Polazak iz Trsta u subotu u 5 sati poslije podne
 povratak u četvrtak u 6.15 sati prije podne.

Trst—Korčula (poštanska)
 Polazak iz Trsta u utorak u 5 sati poslije podne
 povratak u ponedjeljak u 6.15 sati prije podne.

Trst—Šibenik (poštanska)
 Polazak iz Trsta u petak u 5 sati poslije podne
 povratak u četvrtak u 6 sati prije podne.

Trst—Makarska (trgovačka)
 Polazak iz Trsta svake srijede u 6 sati poslije podne
 povratak svaki ponedjeljak u 1.15 poslije podne.

Trst—Vis (trgovačka)
 Polazak iz Trsta u subotu u 7 sati poslije podne
 povratak svaki četvrtak u 7.15 poslije podne.

MODERNO
 U SVAKOM SLUČAJU
 U SOLENO IZRADJENO
POKUČSTVO
 DOBAVLJA SE NAJČEŠĆE
 U SKLADIŠTU POKUČSTVA
A. DELFIN-ŠIBENIK
 VLASTITA TAPEZARSKA
 I STOLARSKA RADIONA

NAJVEĆA DALMAT. ZLATARIJA
ANT. RADIĆ
 (SPLJET)
 Ilustrovane cjenike šalje badava.

KO ŽELI ZDRAVLJA
 neka pohađi glasovite
 Spljetsko sumporno kupalište
NAGY I DRUG
 koje posjeduje, kako već poznato,
 najljekovitiju mineralnu vodu u Evropi.
 U jednoj litri sadržano je 31.5 grama
 razne soli. — Otvoreno cijelu godinu.
 Prospekte šalje uprava.

VELIKA ZLATARIJA
Gi. PLANČIĆ
 Vis-STARIGRAD-Valuška
ŠIBENIK.

INSAM & PRIMOTH
 St. Ulrich, Groeden (Tirol).
 Utemeljeno godine 1860.
 Vise puta nagrađeno.
 Kiparske radnje iz drveta za crkve
 Kipovi svetaca, oltari, propovjednici
 križni putevi, raspela, jaslice itd.
 Katalog uzoraka s cijenama daje se badava.
 Za dostavu narudbe do službe uključiti u sa
 skrivenom, ne plaća narudbe.

HRVATSKA VERESIJSKA BANKA
 :: **PODRUŽNICA ŠIBENIK** ::
 Centralna DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU
 DIONIČKA GLAVNICA 2,000.000 K
 PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIČCI 250.000

BANKOVNI ODJEL
 PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTU KURENTU,
 I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA
 INKASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE. DE-
 VIZE SE PREUZIMLU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA
 SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE
 - - - BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE. - - -

MJENJAČNICA
 KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERET-
 NICE, ZALOŽNICE, SRECKE, VALUTE, KUPONE,
 PRODAJA SREČAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE,
 OSJEĆURANJE PROTIV OUBITKU ŽRIEBANJA, REVI-
 ZIJA SREČAKA I VRIEDNOSTNIH PAPIRA BEZPLAT-
 NO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA. - - -

Izvrstna roba!
 Uz tvorničke cijene!

Modernse turističke košulje	komad po K	1.70
Bijele košulje za gospodu		1.70
Bojadsane košulje za gospodu		1.35
Velike gaće za gospodu bijele i u bojama		1.00
Moderne pregače za gospodje		0.80
Dječje pregače		0.60
Izvrstne košulje za gospodje		1.20
Bječve za gospodu 12 pari		3.60
Jake bječve za gospodje 12 pari		4.80
Rubci u bojama za glavu 12 komada		3.60
Žepni rubci u bojama		1.50
Žepni rubci, fini, bijeli		1.30

Adolf Zucker i-: Plzenj (Česka).
 Veliki izbor rublja. — Prodaja u svim zemljama. — Cijenti badava i franko.

JESAM LI PLATIO PREDPLATU?

Pozor! Pozor!
Gradjevni poduzetnici!
 Izvrstno vapno, uz vrlo umjerene cijene
 dobiva se kod
I. dalmatinske tvornice vapna
 u TEPLJUHU kod Siverića.
 Narudbe prima te daje potanje obavjesti
 Podružnica Ljubljanske Kreditne banke u Splitu.

Marko Markovina
Split
 Iza Prokurative (vlastiti stan)
 — Telefon 93. —
 Tek. račun kod Filialke Banca
 Commerc. Triestina.

I. ZASTUPSTVO i SKLADIŠTE
 Eternit za moderne krovove — postavlja
 po specialnim radnicima.
 Cievi od ceramike
 Dimnjaci
 Pločice za kuhinje, hodnike itd.
 Stakla prosta i ornamentalna
 Peći glinene postavlja po specialnim
 Sparherde radnicima
 Papendek tanki i debeli
 Zahodi porculane kompletni — posuda,
 daščica, sprema za vodu i dr.

2. GRADJEVNO PODUZEĆE
 ovlašteno Dozvolom c. k. Namjestništva
 u Zadru, izvadja sve radje svoje struke.

3. PRVA SPLITSKA MLJEKARNA.
 Vlastita pomješća putem Poljuda, Prodaja
 Mlijeka, Gnjoja, Prašćica za razplod —
 amerikanske i njemačke pasmine.
 Naslov za pisma i telegrame:
 „Marko Markovina — Split“.

Hamburg Amerika Linie
 Izravan njemački vozni pruga sa brzim i poštanskim
 parobrodima.
Odprema putnika
 sve strane svijeta
 naročito na putovima
Hamburg - Newyork
Hamburg - Philadelphia
 Hamburg-Argentina Hamburg-Mexico
 Hamburg-Brazilija Hamburg-Afrika
 Hamburg-Canada Hamburg-Engleka
 Hamburg-Cuba Hamburg-Francuska

Zabavna pomorska putovanja.
 Putovanja oko svijeta, valje na istok, u Indiju
 Indiju, u sjeveru Ameriku, te valje po arduzenom
 moru. Putovanja na sjeveru do Drontheima, na
 otok Island, na sjeverni kap i Spitzbergen
 Vodište po Nilu
 Kipite se istu i dalje besplatno.
Hamburg - Amerika Linie,
 ulica za putnika, Hamburg.
 Zastupstvo u Trstu: Hamburg-Amerika Linia
 General. agentura za Primorje, Vla Porporelle.

„TRISSIN“.
 Za moje gumene vrbce „Trissin“,
 koje su se pokazale kao najbolje i koje
 vinogradarski stručnjaci hvale, pružam
 jamstvo, da isti uzprkos sunca, kiše i rose,
 moraju 14 dana na lozi uzdržati.
 U jednom kilogramu imade oko 4.000
 komada.
Rudolf Oesterreicher
 Beč, II. Lilienbrunnngasse 10.

SMREČAKA
 crvenih, ovogodišnjih, suhih
 i zdravih, koju mu drago
 kolikoću kupuje tvrtka
BRAČA MAKALE
 ŠIBENIK
 uz najveće dnevne cijene i
 najpovoljnije uvjete.

NOVO IZRADJENE
 :: RADNIČKE KNJIGE ::
 I
 - SLUŽBOVNE KNJIGE -
 NABAVLJAJU SE U
HRVATSKOJ TISKARI
 (Dr. Krstelj i drug) Šibenik.

Hrvatske narodne poslovice
 uredio V. J. Skarpa, cijena knjizi broširano
 K 5.—, a uvezano K 6.—, nabavlja se
 kod „HRVATSKE TISKARE“ u Šibeniku
 i u svim knjižarama.

HRVATSKA TISKARA
 (Dr. Krstelj i drug) :- Šibenik :- (Dalmacija).
 Veliko skladište svih vrsti tiskanica za župske
 i obćinske urede.
 Tiskanice izradjene su na finom i trajnom papiru, a cijene su im
 veoma nizke. Pri narudbama za veću točnost, uz broj popisa valja
 naznačiti i naslov tiskanice.
 Izradjuje sve vrsti posjetnica, poziva za zabave i koncerte, jestve-
 nike, diplome, cjenike, protokole, brošure itd. itd.
 Za sokolska društva imamo naročite Clischée i znakove,
 te smo u mogućnosti svaku narudbu izvršiti na podpuno
 zadovoljstvo. Naročito smo snabdjeveni krasnim slovima
 za izradbu svake vrste i veličine plakata. Čista papira
 svake vrste i količine, kao i obvoja prodajemo uz vrlo
 nizke cijene.
 Svi poslovi izvršuju se najvećom preciznošću i vrlo brzo.
Vlastita knjigovežnica
 obskrbljena svim potrebnim i najmodernijim strojevima kao i onim
 za rezanje, perforiranje, pozlaćivanje i t. d. Uvezuje sve crkvene
 knjige, Missale, protokole, brošure, te sve radnje u knjigovežku
 struku zasjecajuće.
**Napomenuti nam je, da smo svim radnjama, kao
 i papiru i tiskanicama cijene znatno snizili.**